

ISPITA NEMĂSURI I

DOM JUAN de Molière • Teatrul Mic
• Data premierei: 23 februarie 1990 •
Regia: Dragoș Galgoțiu • Scenografia:
Lavinia Drișcu • Distribuția: Dan Con-
durache (Don Juan), Marian Rilea (Sga-
narelle), Coca Bloos (Elvira), Dinu Ma-
nolache (Don Carlos), Ioan Chelaru
(Don Alonso), Păpîl Panduru (Don
Louis), Oana Ioachim, studentă I.A.T.C.
(Charlotte), Irina Movilă, studentă
I.A.T.C. (Mathurine), Florin Călinescu
(Pierrot, Gusman, La Ramee, Cerșeto-
rul), Petre Moraru (La Violette), Ion Ion
(Ragotin), Constantin Bărbulescu (Di-
manche), Ana Maria Bobicov, Clara Po-
pescu, studentă I.A.T.C. (măști în car-
naval). Fragmente din ȘCOALA FE-
MEILOR sînt interpretate de Monica
Ghiuță (Agnès) și Ioan Chelaru (Ar-
nolphe).

Se pare că Molière a scris, în 1665, **Dom Juan sau Ospățul de piatră**, comedie, pentru a da repede ceva de lucru trupei sale, aflată în criză financiară după interzicerea lui **Tartuffe**. Se pare, de asemenea, că subiectul însuși i-a fost sugerat de colegii lui actori, invidioși pe rețetele „grase” obținute de alte trupe care jucau, în aceeași vreme, două piese italienești inspirate din povestea „seducătorului din Sevilla”, elaborată literar, cu numai trei decenii înainte, de călugărul-dramaturg Tirso de Molina. Se pare, în fine, că Molière nu-și îndrăgea prea mult opera; atunci cînd, după doar 15 reprezentații, piesa a fost scoasă de pe afiș, autorul — contrar obiceiului — nu a făcut nici un efort să o apere și să o salveze. De ce a fost el oare atît de nepăsător față de soarta celei mai stranii și mai originale dintre scrierile lui? Citind-o (în franțuzește, căci unica traducere românească — a lui Alexandru Kirițescu — denaturează copios, deși savuros, textul), ai impresia că dramaturgul a pornit să scrie ceva și a terminat cu totul altceva, că, pe măsură ce pătrundea dincolo de învelișul acreditat al subiectului — pedepsirea exemplară și moralizatoare a unui ușuratic zdrobitor de inimi feminine —, se pătrundea el însuși de carnea și singele eroului, dorind mereu mai mult, mergînd mereu mai departe. Pînă unde? Dacă, inițial, Molière îl „critică” (prin gura lui Sganarelle, rol în care și apărea ca actor) pentru sfidarea moralei curente, treptat dramaturgul și personajul său ajung să desfidă, împreună, societatea puritană și bigotă, autoritatea constituită, paternalistă și absolutistă, în sfîrșit — Cerul și Iadul. Există în piesa **Dom Juan** o atît de evidentă încălcare a tuturor preceptelor estetice ale timpului, și în personajul Don Juan o atît de flagrantă **hybris** (păca-

tul, de neiertat în ochii antichilor elini, al trecerii dincolo de Măsură) încît această imperfectă comedie clasică devine, de fapt, o perfectă tragedie modernă. Iar vorbele otrăvite din denunțul adresat regelui de un oarecare jansenist pe nume Rochemont („...găsesc că farsa sa, după ce am analizat-o cu seriozitate, este cu adevărat diabolică și cu adevărat diabolic este și creierul său și că n-a apărut niciodată ceva mai nelegiuit, nici chiar în păgînism” — cf. Léon Thoorens, **Dosarul Molière**, Univers, 1977, p. 188-189) sună, astăzi, ca o bizară intuiție.

Febra depășirii normelor este, pentru spiritele creatoare, contagioasă. Spectacolul lui Dragoș Galgoțiu o dovedește din plin. Regizorul pare că a vrut să aducă în scenă nu doar o piesă, ci o epocă (secolul XVII) și o biografie (cea a lui Molière), nu doar un erou, fie el și arhetipal, ci un mit și un om; sau mitul unui om. Despărțite și totodată reunite printr-o uriașă cortină cu faldurile încrămeneite în mișcare, lumea teatrului și teatrul lumii trec neconștient una în cealaltă, personajele piesei sînt și personajele unei societăți ce joacă sfruntat farsa onorabilității, dar sînt și actorii ambulanți ce joacă pentru noi povestea lui Don Juan. Perspectiva se adîncește astfel spre un infinit fals, ca în fundalurile în **trompe l'oeil** ale Renașterii, căreia eroul îi aparține mult mai mult decît raționalistului și fătarnicului secol XVII. Căci el intrupează nu numai principiul viril, activ și solar, amoral și crud, ci și setea de absolut, de cuprindere cu mintea și cu suflul a tot ceea ce poate fi cunoscut. Este, totuși, un om, trăind printre oameni pe care convențiile sociale și religioase i-au redus la stadiul de făpturi asexuate, morale fiindcă nu (mai) pot fi imorale, ascunzînd sub masca „onoarej” o lubricitate viscoasă și ambiguă. Cele două fragmente din **Școala femeilor** (sau, într-o traducere mai exactă, **Școala nevestelor**), interpretate cu aplomb, în notă realist-ironică, de Monica Ghiuță și Ioan Chelaru (acesta jucînd și un emfatic Don Alonso), ilustrează tocmai contraponde-rea pe care societatea o oferă și o preferă „desfrînării” lui Don Juan. Acesta își poartă destinul excepțional cu nepăsare și trufie, conștient de a-normalitatea, de alteritatea lui și asumîndu-și-o fără teamă și regrete. Mereu urmărit de himera albă și pură a Întregului androgin originar spre care fatalitatea biologică îl împinge și pe care încearcă zadarnic să-l refacă o dată cu fiecă aventura amoroasă, Don Juan caută și înfruntă moartea precum toreadorul la corborea în arenă. Spiritualemente, nostalgia absolutului îl face să sfideze legile cosmice; invitarea la cină a statuii presupus insufleteite nu e decît o provocare deznădăjduită aruncată imposibilului. Evident, statuia nu apare; nici n-ar putea să apară, pentru că miracolul rămîne doar o născocire, o umilă speranță și amăgire omenească. Lui Don Juan i se refuză pe toată linia confirmarea unicității sale; e, și el, un biet om sortit pedestrei căutări a „fericirii conjugale”, un biet om la a cărui masă nu se va așeza niciodată un Oaspete de piatră, un biet om pe care numai Sganarelle (caricatură, cu înfățișare de eunuc obez, a stăpînului) e dispus să-l recunoască drept Supraom. În-

frînt, Don Juan se resemnează să devină un demn (adică ipocrit și moderat vicios) membru al societății; e o înfrîngere pe care singur Sganarelle o înțelege și o deplînge. Societatea nu permite însă ingerințe în atît de grijuliu organizata ei mediocritate; convertirea nu e primită cu urale, ci cu ură batjocoritoare, iar lui Don Juan nu i se rezervă alt rol decît acela al unei ridicole păpuși de paie, lipsită de sex și de fizionomie. Cu Societatea nu-i de glumit! Tot Cerul (sau poate, Iadul?) se arată mai clement: îl recunoaște pe Don Juan drept un ales și îi acordă privilegiul unei morți spectaculoase, fulgerindu-l. Acesta ar fi, în linii mari, desenul ideologic al montării, mult mai bogat (dar și mai încărcat), pe scenă, decît l-am schițat aici. Stilistic, e o coplesitoare și derutantă construcție baroc-expresionistă, cu nenumărate trimiteri și citate culturale, sugerate de scenografia Laviniei Drișcu: fundalul pictat cu figuri enorme, uriașul sfinx, simbol al eternității și misterului nu numai feminin, costumele fastuoase ori hiperdimensionate, aluziile plastice la Michelangelo și Dürer, la Bosch și Velázquez — toate acestea fac sensibilă, oculind-o totodată prin abundența dusă la suprasaturație, ideea regizorală; la fel, unele momente foarte frumoase în sine (ultima vizită a Doînei Elvira, de pildă), a căror semnificație nu e întotdeauna limpede sau, măcar, accesibilă. În plus, excesul de mișcare din scenă și gîfiiile și tusea ce rezultă firesc fac dificilă înțelegerea textului pe unele porțiuni și produc lungimi dăunătoare ritmului. Sub aspect interpretativ, echipa i-au revenit sarcini deloc ușoare, majoritatea actorilor trebuind să joace mai multe personaje. În Don Juan, Dan Condurache, avînd **le physique du rôle**, evoluează cu o anume detașare frivolă, rezervîndu-și concentrarea pentru partea a doua a spectacolului. Din păcate, acest talentat actor a adoptat de cîteva vreme o ciudată rostire „de cap” (ca să nu zic „de nas”), care-i falsifică vocea pînă la a o face dezagreabilă; cum timpul și interesul de a se corecta nu-i lipsesc, așteptăm revenirea. Marian Rilea (Sganarelle) își atacă partitura — îngreunată de costumul incomod — în forță, cu o dăruire totală al cărei singur (dar nu mic) neajuns este acela că sfîrșește adesea în dezordine mimică și gestuală, jocul său devenind uneori obositor de urmărit. Coca Bloos diferențiază inteligent și cu umor implicat cele două apariții ale Doînei Elvira; e comică, patetică și induoșătoare cu egală putere de convingere. În cvadruplu rol, Florin Călinescu face o demonstrație de virtuozitate în Pierrot, văzută ca un flăcău zdravăn și sărac cu duhul. Dinu Manolache trasează cu ironie subțire un portret aparent lipsit de pregnantă. Restul distribuției — inclusiv studentele Oana Ioachim și Irina Movilă — urmează fără ezitări și reproș sugestii- le regizorului.

Indiscutabil **Dom Juan** nu e un spectacol comod, „digestiv”. Este, dimpotrivă, pretențios, șocant, chiar excentric. Te obligă să gîndești cu simțurile și să simți cu mintea. Te și înspăimîntă cumva, poate. În orice caz, nu te lasă indiferent.

Alice Georgescu

Dan Condurache și Irina Movilă